

УДК 330.341

Уляна Дзюрбан, Галина Нагорняк

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ДОСЛІДЖЕННЯ ОСНОВНИХ АСПЕКТІВ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВА

Ulyana Dzyurban, Halyna Nahorniak

THE RESEARCH BASIC ASPECTS OF MANAGEMENT INNOVATIVE DEVELOPMENT OF ENTERPRISE

Дослідження різних аспектів розвитку становить інтерес як для сучасної економіки взагалі, так і для українських підприємств, у першу чергу, з метою зміни пріоритетів їх господарської поведінки від оборонної підтримки існуючих виробництв до динамічного розвитку на основі активної інноваційної діяльності. У сучасним трансформаційних умовах економіки України одним з перспективних напрямів економічного зростання підприємств є їх інноваційний розвиток. Практика показує, що впровадження інновацій у діяльність підприємств на сучасному етапі розвитку може не тільки забезпечити високі показники економічного розвитку, а й підвищити їх конкурентоспроможність. У перехідний період розвитку підприємства між етапами життєвого циклу можливе виникнення кризових ситуацій. Так, кризи можливі у періоди переходу підприємства: зі сфери зародження та накопичення потенціалу у сферу зростаючого розвитку; зі сфери зростаючого розвитку у сферу стабілізації; зі сфери стабілізації у сферу циклічної кризи; зі сфери циклічної кризи у сферу післякризового стану. Як правило, у такі кризові моменти у підприємства з'являються сприятливі можливості для реалізації інновацій. Саме інновації стають інструментом переходу підприємства з одного етапу розвитку на інший. Впровадження інновацій характерне саме для перехідних періодів у розвитку підприємства, у той час, як в періоди зростання та стабілізації інновації зустрічають опір. Причина протидії інноваціям полягає у природі самої діяльності. У період криз структура діяльності дещо слабшає, ряд зв'язків руйнується, стає більш рухливим, між контурами діяльності виникають ширші зазори, які створюють місця для реалізації інновацій, незалежно від того, коли вони були винайдені. У періоди економічного підйому прибуток забезпечується і без принципових інновацій, тому підприємства вважають за доцільне не ризикувати. У теперішній час технічний прогрес проявляє себе в удосконаленні технології та дрібних покращень асортименту. Коли настає депресія, поріг ризику знижується. Спад виробництва стає стимулом радикальних інновацій, особливо, у характері продукції, що виготовляється.

Система управління інноваційним розвитком підприємства є відкритою системою. Її основу складає організаційно-економічний механізм управління інноваційним розвитком підприємства. Головною особливістю системи управління інноваційним розвитком підприємства є те, що вона орієнтована не тільки на внутрішньодовільні відносини, але і на всебічне застосування існуючих і перспективних ринкових можливостей інноваційного розвитку з метою досягнення успіху, максимізації доходів для забезпечення стійкого розвитку. На інноваційний розвиток підприємства впливає безліч факторів, різних за своїм походженням і за сферами впливу (у просторі та у часі). Для кожного окремого суб'єкта важливо нівелювати вплив дестимулюючих факторів і максимально посилити дію чинників, що сприяють активізації інноваційної діяльності у залежності від життєвого циклу підприємства. Формування механізму управління інноваційною діяльністю направлене

на орієнтацію діяльності підприємства на безперервний пошук та реалізацію ринкових можливостей інноваційного розвитку у нестабільних умовах зовнішнього середовища функціонування. Інноваційний розвиток опирається на постійний пошук і використання нових способів і сфер реалізації потенціалу підприємства у межах його місії й обраної мотивації діяльності. Воно тісно пов'язане з модифікацією існуючих і формуванням нових ринків збуту. Діючий механізм управління інноваційною діяльністю підприємства, повинен формуватися на основі наступного комплексу принципів: системності як відкритої, адаптивної, динамічної системи імовірнісного характеру; комплексності як системи, яка функціонує у ринковому середовищі у межах, окреслених методами державного та регіонального регулювання; орієнтації на інновації, забезпечує тривале виживання та розвиток підприємства у нестабільному середовищі за рахунок постійного пошуку та використання нових способів і сфер реалізації його потенціалу; балансу інтересів суб'єктів інноваційної діяльності.

Аналіз інноваційного розвитку підприємства повинен фокусуватися на двох напрямках: аналіз власне розвитку та аналіз ознак його інноваційності – інноваційної активності та інноваційного потенціалу. Інноваційний розвиток підприємства слід розглядати, як позитивні якісні зміни стану підприємства (знаходять відображення у підвищенні ефективності діяльності, покращення фінансового стану, зростання ринкової вартості) у результаті здійснення інноваційної діяльності й ефективного використання інноваційного потенціалу. У свою чергу, оцінювання інноваційної активності спрямоване на те, щоб при проведенні аналізу внутрішнього середовища та формуванні стратегічних цілей розвитку підприємства розглядати науково-дослідний досвід і економічні можливості по впровадженні нових технологій.

Крім продуктових і технологічних інновацій важливу роль у завоюванні та підтримці конкурентоспроможності підприємства відіграють ринкові і організаційно-управлінські інновації. Навіть при відносно невеликих матеріальних вкладеннях такі інновації можуть дати новому підприємству додаткові конкурентні переваги в освоєнні вже існуючих ринків і створення нових. Після того, як початкові вкладення окупилися, зростання підприємства триває на основі внутрішніх чинників, характеризується інвестиційним варіантом розвитку. Потенціал використаних при виході на ринок стратегічних і матеріальних інновацій ще не вичерпаний, і зростання підприємства можна підтримувати за рахунок додаткових інвестицій у розширення виробництва.

Аналіз діяльності промислових підприємств показав, що основними чинниками, що перешкоджають або обмежують інноваційну активність, є наступні: низький рівень науково-технічного та технологічного потенціалу; відсутність власних коштів і фінансової підтримки держави; відсутність кваліфікованих кадрів і висока вартість нововведень. Впровадженню інновацій перешкоджають низький рівень взаємодії та кооперації при розробленні технологічних інновацій. До заходів, які спрямовані на вирішення цих проблем, можна віднести такі: створення єдиної функціонуючої національної інноваційної системи, яка формується на різних рівнях; формування загальнодержавної системи пошуку, збору, накопичення, обробки, зберігання, поширення та надання інформації у сфері інноваційного розвитку; забезпечення використання існуючого науково-технічного доробку з його інноваційним впровадженням. Варто визначити напрямки, в яких вітчизняні вчені здійснюватимуть розроблення, відповідно до міжнародних стандартів і тим самим забезпечуватимуть сильні позиції України на світовому ринку. Необхідно забезпечити фінансування фундаментальних досліджень, знайти додаткові джерела для фінансування, одним з яких є реформування податкової системи. Потрібне створення нових і розвиток існуючих технологічних парків, вільних економічних зон для залучення інвестицій в модернізацію виробництва.